

Fémöntészeti emlékeink

Új kiállítás az Öntödei Múzeumban

Az OMM Öntödei Múzeumának csaknem 40 éves állandó kiállítása folyamatosan újul meg egy-egy rész új koncepció szerinti átalakításával és egységes installációval. A Ganz Ábrahám életét bemutató rész és az Itt felejtett öntöde című kiállításrész után 2008. június 19-én Fémöntészeti emlékeink címmel nyílt új kiállítás, mely a nemvasfémek, egyszerűbben a fémek öntészetével foglalkozik.

A szép számmal megjelent érdeklődőt *dr. Víg Annamária*, az OKM Közgyűjteményi Főosztályának vezetője (1. ábra) és *Kóczyánné dr. Szentpéteri Erzsébet*, a Közlekedési Múzeum főigazgatója köszöntötte. A kiállítást *dr. Bakó Károly*, a Miskolci Egyetem magántanára az alábbi szavakkal nyitotta meg:

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves vendégeink!

Nagyon örülök, hogy a Fémöntészeti emlékei című kiállítás megnyitása ad újabb alkalmat arra, hogy az Öntödei Múzeumban tölthessünk néhány órát. Ez a múzeum az öntvénygyártással foglalkozók számára kiemelt fontosságú hely: itt kezdtük 1978-ban és 1998-ban is az önté-

szeti világkongresszust, rendszeresen felkeressük bel- és külföldi vendégeinkkel, akik nem győznek csodálkozni, hogy mi minden látható itt. Szakmánk képviselői, a Magyar Öntészeti Szövetség tagvállalatai, az OMBKE jogi és egyéni tagjai az Öntödei Múzeum munkájának, kiállításainak, kiadványainak rendszeres és lelkes támogatói. Példa erre számtalan akad, többek között ez a kiállítás és a hozzá kapcsolódó kiadvány is. Ez a támogatás kifejezi azt a törekvésünket, hogy az Öntödei Múzeumot a maga önálló arculatával továbbra is sajátunknak érezzük.

De miért is fontos ez a kiállítás? Bizonyára sokat mond a kohászatban kevésbé járatosak számára is, hogy a világ öntvénytermelése eléri az évi 100 millió tonnát. Ebben a nemvasalapú, vagyis fémöntvények, jellemzően az alumíniumöntvények aránya egyre emelkedik. Amíg alig 10 éve 6, addig idén várhatóan 100 ezer tonna alumíniumöntvényt gyártunk Magyarországon. És ezek az öntvények korszerű gyártósorokon, jól felkészült szakemberek irányításával készülnek. Kár, hogy a fiatalok érdeklődése kevésbé irányul a műszaki képzésre.

■ 1. kép. Dr. Víg Annamária köszönti a megjelenteket

Az érdeklődés felkeltésében a múzeumoknak komoly szerep jut. Ez a múzeum például az Öntöttvas dicsérete című kiállítást 12 helyszínen mutatta be, hozzáteszem: a szállítást minden esetben az ipari vállalatok finanszírozták. Van periódikájuk Öntödei Múzeumi Füzetek címmel, rendszeresen kutatnak, publikálnak, múzeumpedagógusokat oktatnak, kiszolgálják külső kutatókat, új látogatói rétegeket szólítanak meg, lásd pl. az építészeti öntvények kiállítását, s fogadnak kisebb-nagyobb közösségeket, legutóbb a volt VASKUT-asokat. *Mechwart András* révén a gépipar iránt érdeklődőkhöz fordultak, kapcsolatba léptek a Ganz-birodalomhoz kapcsolatot találó emberekkel, a Miskolci Egyetem, a Dunaújvárosi Főiskola, a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola, a Budapesti Műszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Kara, az Iparművészeti Egyetem oktatóival és hallgatóival, hogy csak néhány példát ragadjunk ki.

Ha idejük engedi, feltétlen látogassák meg az Öntöttvas csipkecsodák kiállítását is, ami fenn a karzaton látható. Jövőre az ágyúöntéssel bővül a harangöntés nagyszerű kiállítása, amely számos érdekességet tartalmaz majd.

■ 2. kép. Gábor Áron ágyújának másolata, háttérben a kiállítás egy részlete

Reméljük, hogy az integrált új műszaki múzeumi szervezetben a múzeum szakmai önállóság megmarad, hiszen rengeteg olyan téma, évforduló van, amire kíváncsiak a szakmabeliek, de a nagyközönség is.”

A megnyitó jó hangulatához hozzájárult a Cantores Ecclesiae rézfúvós együttes szereplése is.

A kiállítás rendezője *Lengyelne Kiss Katalin* múzeumigazgató, a látványtervet *Szöke Imre* készítette. A kiállítás megvalósításában és kivitelezésében közreműködtek a múzeum dolgozói.

A megnyitó nagyszámú résztvevőjének Lengyelne Kiss Katalin mutatta be a kiállítást, amely a rézkortól napjainkig időrendben mutatja be a fémöntészet történetét képekkel, tárgyakkal illusztrálva. A régi kiállítási anyag felhasználása mellett újonnan szerzett tárgyakat, képeket is bemutatnak. Több réz- és bronzkori, valamint 14-15. századi eredeti és másolt lelet látható a vitrinekben. A másolatok eredetije a Magyar Nemzeti Múzeumban és a szombathelyi Savaria Múzeumban tekinthető meg.

A középkori és újkori fémöntészet jelentős alkotásai a szobrok, a harangok, a keresztelődmedencék és az ágyúk. A középkorban – 1373-ban – készült a Kolozsváristvérek egyetlen, máig fennmaradt alkotása, a Szent Györgyöt ábrázoló szobor, mely ma a prágai várban látható.

A magyarországi szoboröntészet a 19. században éledt újjá. Ferenczy István szobrászművész öntődéje 1843-tól működött. A kiállítás érdekes fotókat mutat be Szili István és Raffaello Vignali szoboröntődjéről, az 1920-30-as évekből.

A harangokat jelenleg is hagyományos technológiával, bronzból öntik. Korábban a harangöntőműhelyek sokszor keresztelődmedencét, de ágyút is öntöttek. A kiállításnak ezen a részén a magyarózó szöveg és ábrákon kívül számos tárgy látható: egy harangöntő forma a készítéséhez használt sablonnal, a viaszdíszek készítéséhez használt elemek, harangnyelvek, harangjárom. Több harang függ egy körbejárható állványon, melyek a melléjük helyezett fakalapáccsal megkondíthatók. Ennek különösen a fiatal látogatók örülnek. A jelenleg is meglévő keresztelődmedencéket képek ábrázolják, lelőhelyeiket térkép mutatja. A gyöngyösi 15. századi keresztelődmedence másolata is szerepel a kiállításon. Az ágyúöntést Gábor Áron ágyújának másolata illusztrálja, az ágyúkészítés módja képeken látható (2. ábra).

Az üzemszerű fémöntészet 1868-tól indult, a 19. század végén már 127 gépgyár volt az országban, s ezeknek csaknem a felében fémöntőde is működött. Az alumínium öntészetét üzemszerűen 1928-ban indult el repülőgépj- és autóalkatrészek öntésével.

Újdonság, hogy a kiállítás bemutatja a legfontosabb gyártási módokat: a homokformában és a kokillában való öntést, valamint a nyomásos öntést. A homokformázást ma is egyedi vagy kissorozatú öntvények gyártása esetén alkalmazzák. 18-19. századi darabok, pl. sárgaréz vasaló, díszfokos mutatják ezt a gyártási módot.

Ha egyfajta öntvényből sok példányt kell készíteni, sorozatöntést alkalmaznak. Ehhez olyan tartós formára (kokillára) van szükség, amely nem semmisül meg egy-egy öntés után. A bemutatott tárgyak között van sárgaréz kilincs, csap, motorke-rekár- és autóalkatrészek.

Az utolsó félszázadban a járműgyártás fejlődése nagy sorozatú alkatrészek gyártását követelte meg. Ez csak korszerű, precíz üzemű nyomásos öntőgépekkel valósítható meg. A kiállított tárgyak között főként sziluminból gyártott alkatrészek láthatók.

A kiállításához kapcsolódóan megjelent az Öntődei Múzeumi Füzetek 19. kötete, dr. Pilissy Lajos: Az alumíniumöntészeti technológia fejlődéstörténete a kezdetektől 1945-ig című munkája.

A fémöntészeti kiállítás megvalósulását támogatta a Nemzeti Kulturális Alap, az Alba Metall 1991 Kft., a Ba&Co. Bt., a Certa Kft., a Fémalk Zrt., a P-Metall Kft., a Qualiform Zrt. és a TP Technoplus Kft. Köszönet érte.

 Schudich Anna

■ KÖSZÖNTÉSEK

90. születésnapját ünnepelte

Marosváry László vasokleveles kohómérnök 1918. szeptember 26-án született Ózdon. Régi hengerész családból származik. 1936-ban érettségizett a Ciszterci Rend egri Szt. Bernát Gimnáziumában. Egyetemi tanulmányait 1941-ben fejezte be a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Kohómérnöki Karán, Sopronban.

Az oklevél megszerzése után 1941-től 1944-ig az ózdi Durvahengermű, 1945-től 1948-ig a Finomhengermű üzemmérnöke volt. Itt feltárta a drótsorozat szűk keresztmetszetét, és ennek eredményeként átállította a II. számú folytatólagos sort és

a készsorozat második állványát a két éven történő hengerlésre. Elkészítette a Finomhengermű gyártástechnológiáját és minden itt hengerelt szelvény családfáját.

1948-ban áthelyezték a diósgyőri Durvahengerműbe üzemvezetőnek. 1953-54-ben a Lenin Kohászati Művek termelési osztályának volt a vezetője. 1955-ben az LKM Durva-, Közép- és Finomhengerművét összevonták egy gyáregységbe, melynek főmérnöke, majd 1969-től gyáregységvezetője volt. Ebből a beosztásából ment nyugdíjba 1978-ban.

Diósgyőri szolgálati ideje alatt bevezette a gerendasoron a vezetékes köracél hengerlést, részt vett a Durvahengermű rekonstrukciójának előkészítésében és megvalósításában, a Nemesacélhengermű létesítésének előkészítésében. Számos tanulmányúton járt, melyeken hasznát véve német nyelvtudásának, közvetlen szakmai kapcsolatot tudott kialakítani, és a kapott, tapasztalt érté-

kes, a gyár termelési, technológiai rendszerében hasznosítható munkaszervezési, technikai megoldásokat igyekezett bevezetni.

Nyugállományba vonulása után a korábbi tapasztalatai és több évi levéltári kutatásai alapján megírta a „Diósgyőri hengerművek története” című terjedelmes tanulmányt, számos térképpel, rajzzal, táblázattal és fényképpel. Erre alapozva készítette el a „100 éves a diósgyőri gerendasor” című könyvet, majd a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár által megjelentetett „Tanulmányok Diósgyőr történetéhez” sorozat 5. köteteként „A diósgyőri hengerművek története” című könyvet. Műszaki szakirodalmi tevékenysége 19 publikáció és két könyv.

Szakmai munkáját a Kohászat Kiváló Dolgozója címen túl a Munka Érdemrend ezüst fokozata, a Kiváló Kohász és több vállalati Kiváló Dolgozó kitüntetéssel ismerték el.